

פרשת וזרי

פרשת וארא (235)

עורך העלון בנימין יוחנן גרסטל הי"ו

דברי תורה על פר"ש

"וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה'" (ו' ב')
על פסוק זה שבפתח הפרשה מעיר ר' משה בן חיים, בעל ה"אלשיך": שנינו במסכת סוטה (י"ד ע"א): "תפילתם של צדיקים מהפכת דעתו של הקב"ה ממידת אכזריות למידת רחמניות" (ממדת הדין למידת הרחמים). אולם לגבי המצרים היה תהליך הפוך, כתוב בסוף פרשת "שמות": "ויאמר ה' אל משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה..." (ו א) וכוונת הכתוב היא, שמידת הרחמים תיהפך לגבי פרעה למידת הדין, עד שישלח את בני ישראל מארצו, משום כך מדגישה התורה בתחילת פרשתנו: "וידבר אלהים (כינוי למידת הדין) אל משה ויאמר אליו אני ה'" (כינוי למידת הרחמים), בכך בא הכתוב לומר, שכלפי ישראל העשוקים והנרדפים במצרים-ינקוט ה' בדרך הפוכה מזו הנקוטה כלפי פרעה והמצרים. כלפיהם תיהפך מידת הדין למידת הרחמים, ובכך יושיעם ה' במהרה מצרתם ויגאלם משעבוד מצרים המפרך.

הצדיק ר' ברוכיל ממז'בוז', נכדו של הבעש"ט, דרש פעם על הכתוב בתהלים ע"ג א: "אך טוב לישראל, אלהים לברי לבב" את הדרישה הבאה: "אך טוב לישראל"-כלפי כלל ישראל מתנהג ה' במידת הטוב והחסד. "אלוהים לברי לבב"-במידת הדין הוא מתנהג עם "ברי לבב", אלה מנהיגי העם.

העיר על כך האדמו"ר ר' ישראל מרז'ין: אמת הדבר, שמנהיג בישראל אינו רשאי לשים על ראשו כתר של מנהיגות, אלא אם קיבל עליו לשאת באהבה וברצון את משא הסבל והייסורים, שכלל ישראל צריך לסבול. וזו בעצם היתה טענת משה לה', בשובו מארמון מלך מצרים: "למה הרעותה לעם הזה למה זה שלחתני?!" (כ"ב) כיוון ששלחת אותי אל פרעה ועשית אותי מנהיג של ישראל, הרי אני-ולא עמך ישראל צריך לסבול.

ומה השיב הקב"ה למשה על דברים אלה? את זאת אנו קוראים בתחילת פרשת "וארא": "וידבר אלהים אל משה"-למשה ה' דיבר במידת הדין, כפי שיאה וראוי למנהיג העם. "ויאמר אליו אני ה'" והבטיח לו להתנהג עם ישראל במידת הרחמים, ולגאול אותם במהרה משעבוד מצרים.

המערכת ונשיא העלון כ"ק מרן האדמו"ר מפאסצאנא שליט"א ורבני הוועד שליט"א משתתפים ובוכים מרה יחד עם יהודי צרפת בפרט ועם ישראל בכלל, על הירצחם של שבעה יהודים בצרפת, (שלושה מהעיתון הצרפתי, וארבעה מהמכולת "היפר כשר") על היותם יהודים בני העם הנבחר.

משל ונמשל

מתוך "משלי המגיד מדובנא" ו"משלי החפץ חיים"

"לכן אמר לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם ממצרים ואתכם מעבודתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים ולקחתי אתכם לי לעם" (ו' ז)
משל לאדם אחד שנחלה ומחמת כך הצמיחה בו המחלה עוד ענפים רבים, כמו כאב ראש, וחוסר תיאבון וגם השינה נדדה מעינו ביום ובלילה.

בא האיש ועמד לפני הרופא. והיה, אם הרופא רואה בו שהוא יכול לרפא אותו, לא יכביד בדברים ויאמר לו: אל תירא, מיד תתחזק ותהיה בריא לגמרי!

לא כן הדבר אם הרופא רואה שאין בידו לרפא אותו עתה, אלא רק לאחר זמן רב, לא יאמר לחולה: "לך עכשיו ובוא שוב כעבר זמן", כי אם יאמר כן יתמלא החולה פחד ודאגה אולי אין מזור למחלתו.

ואף אם יקדים הרופא ויאמר: "אל דאגה, ראשית אתן לך תרופה וכאב הראש יחלוף, ותרופה אחרת תגרום לך לתיאבון ושלישית תביא תנומה לעפעפיך" גם אז ידאג החולה ויבין כי יש ביד הרופא תרופה לדברים הנגרמים מחמת המחלה אולם לעצם המחלה כנראה אין בידו להושיע. רק אם יאמר הרופא לחולה: מבטיח אני לך כי בבוא העת תתרפא לגמרי! אולם לעת עתה ארפא את שאר בעיותיך.

במקרה זה לבו של החולה רגוע שאכן בבוא היום ישוב לאיתנו כליל.

כן הוא גם הנמשל. הכתוב מחלק את התשועה לארבע שנות גאולה: והוצאתי, וגאלתי, ולקחתי, על ידי כן יכולים בני ישראל לחשוש כי אין זו גאולה שלימה ולמען הסר ספק הקדים תחילה ואמר: "לכן אמור לבני ישראל אני ה'" ובלשון המדרש: נשבע להם שהוא גואל אותם לעת קץ-גאולת עולם!

עתה יכולים ישראל להיות בטוחים ושלווים שבבוא היום יגאלו גאולת עולם.

"וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים" (ו' ז')

לזקן אחד עתיר נכסים היתה בת קטנה. כאשר הרגיש כי קרב יומו קרא אליו את אחד מנאמניו וביקש ממנו כי לאחר פטירתו מן העולם ישגיח הלה על הבת הקטנה כבת עינו וידאג לכל צרכיה.

אמנם-אמר הזקן-אני משאיר לה רכוש רב, אולם, אל נא תשתמש בכסף זה למחייתה היומיומיות. לשם מחייה עליה למצוא עבודה ולהתפרנס, אולם בבוא היום כאשר יגיע זמנה להינשא-מצא נא בעבורה חתן תלמיד חכם הראוי לה. את כל הוצאות החתונה והנדוניה תיקח מכספי, ואת המותר תיתן לה.

לימים נפטר הזקן ואותו ידיד עשה בדיוק כאשר נתבקש, דהיינו את הכסף הניח במשמרת ליום חתונתה.

כשבגרה הבת, מצאה לעצמה עבודות שונות אולם פרנסתה באה לה בקושי רב. כעבר זמן פנו קרוביה אל הידיד וקבלו בפניו: ראה את פניה-כך אמרו-הלא כבר זמן רב לא בא אל פיה סעודה משיבועה... הוסף נא לה מעט מהכסף השמור עמך.

זאת לא אוכל-ענה הידיד-שכן כך בפירוש ציוה עלי אביה.

לאחר זמן נפלה הבת למשכב וחלתה. פנו שוב קרוביה אל הידיד בבקשה כי יעזור לשארת בשרם, אולם זה יעמד בסירובו.

רק כאשר תינשא-השיב להם-אוכל לתת לה את הכסף.

ראה נא-זעקו הקרובים במר ייאוש-אם לא תיתן לה עכשיו מעט כסף-חייה בסכנה, ואז את מי תשיא בבוא היום?...

כך הוא גם הנמשל. כל הטובות העתידות לבוא עלינו בזמן הגאולה עולות וצומחות מתוך ייסורי הגלות וממש כפרי העץ כל עוד שעומד מחובר לגוף האילן ייגמר בישולו היטב, כך ככל שירבו הימים ותארך הגלות ויתגברו ייסוריה כך תתחזקנה הטובות העתידות לבוא!

אולם אנו זועקים ומבקשים מאת הקדוש ברוך הוא: "למה לנצח תשכחנו תעזבנו לאורך ימים?!"

המכאובים התגברו והתארכו כל כך שכמעט אין לנו כח לעמוד בהם...

עני בא לעיר והוא מתהלך אנה ואנה ולא מוצא מנוח לכף רגלו, איש לא שם ליבו אליו.. אולם אם חלילה נופל העני למשכב מחמת מחלה-או אז יחוש לעזרתו אנשי חסד מבני העיר ויתמכו בו לבל יפול. ולא זו בלבד, אלא אף לאחר שיחלים ויחזור לאיתנו, יסעדהו במזון ובמתת יד.

כך הוא גם הנמשל. בני ישראל סובלים בגלות סלב רב.

על עוד יש בהם כח להתקיים סימן הוא שלא הגיע זמנם להיגאל, אולם בהגיע מים עד נפש, יגאלם הקדוש ברוך הוא מיד מכל צרותיהם, כמאמר הכתוב (ירמיהו ל"א י"ב): "והפכתי אבלם לששון ונחמתים ושמחתים מיגונם!"

סיפורים חסידים

אחד מגדולי הסוחרים בפרשבורג נכנס פעם אצל ה"חת"ם סופר והחל לתנות באזני הרב את סאת צרותיו.

רבנו!-קרא האיש בעיניים דומעות-הנני ידוע בעיר הזאת כאיש עשיר, אך לאחונה הגיעו עסקי המסועפים למבוי סתום והנני זקוק בשעה זו לברכתו ולעידודו של הרב.

גם אני שמעתי-שיסע ה"חת"ם סופר את דברי הסוחר- שאחיד הוא עני מרוד ומטופל במשפחה גדולה ואתה אינך תומך בו כל עיקר, חרף מצוקתו הרבה.

הסוחר חש שלא בנוח למשמע דברי הרב, והשיב בנימה של הצטדקות: הן סיפרתי זה עתה לכבוד הרב עד כמה ירוד בזמן האחרון מאזן העסקים שלי ואיך אוכל במצבי הנוכחי עוד לתמוך באחרים?

אשיב על דברך ברעיון קצר מפרשת השבוע, השיב ה"חת"ם סופר לאורחו. בתחילת פרשת "וארא" נאמר: "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל, אשר מצרים מעבידים אותם" (ו' ה'). כידוע, המילים "את" ו"גם" באות לרבות משהו בדברי הכתוב. נשאלת איפוא השאלה: "גם" זה בכתוב "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל" מהו בא לרבות?

אלא-המשיך ה"חת"ם סופר-בשעה שבני ישראל נאנקו תחת עול המצרים, שמע כל אחד מהם גם את ההנחה של אחיו וכאב את כאבו וסבלו. ובשכר זה שבני ישראל במצרים גילו רגש של אחווה ורעות זה לזה, גם הקב"ה שמע את נאקתם והוציא אותם מעבדות לחרות ומשעבוד לגאולה...

באחד הקונגרסים הציוניים בתחילת המאה הזאת קם ציר אחד מן הסיעה של הציונים הראדיקליים והכריז בלהט רב: בתהליך התחייה הלאומית של עם ישראל אין מקום לזקנים, שהם בבחינת "דור המדבר" ורק הנוער המתקדם צריך לעמד בראש התנועה הלאומית של בני עמנו ולכוון בה את העניינים.

כשעה אחריו לדוכן הנואמים הרב יצחק יעקב ריינס, שייסד סמוך לאותו זמן את תנועת הציונים הדתיים ("המזרחי") הגיב במילים תקיפות על דברי קודמו ואמר בין השאר: צאו וראו שהקוראים לגאולת העם בתקופת הגלות הראשונה בתולדותינו היו שני אחים: משה ואהרן. והנה מעיד עליהם הכתוב: "ומשה בן שמונים שנה ואהרן בן שלוש ושמנים שנה בדברם אל פרעה" (ז ז) נמצאנו איפוא למדים שבימי המאבק של גאולת ישראל ממצרים היו משה ואהרן הזקנים מהפכנים יותר מבני הנוער שלנו בימים ההם...

מדרשי חז"ל על הפרשה

"והבאתי אתכם אל הארץ..." (ו' ח')

רשב"י פתח: "עמד וימודד ארץ" (חבקוק ג' ו')-מדד הקב"ה כל הארצות, ולא מצא ארץ שראויה לינתן לישראל, אלא ארץ ישראל. מדד הקב"ה כל העיירות ולא מצא עיר שראויה שיבנה בה בית המקדש, אלא ירושלים.

"וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים" (ו' י"ג)

אמר להם הקב"ה למשה ולאהרן: בני סברנים ועקשנים הם, רגזנים הם, טרחנים הם. על מנת כן תהיו מקובלים עליכם את כתר המנהיגות שיהיו מקללים אתכם ושיהיו מסקלים אתכם באבנים.

"ויצוים אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים"-עשה אותם שווים: בני ישראל ופרעה מלך מצרים, אמר להם הקב"ה: הו נהגים בו בפרעה כבוד וחילקו כבוד למלכות! אע"פ שאני צריך לעשות בו את הדין.

אמר ר' לוי: משל למלך שהיה לו פרדס, ונטע בו אילני סרק ואילני מאכל. כך הקב"ה צריך גם לאילני סרק(משל לאנשים שאינם מביאים תועלת לבני אדם).

העלון בחסות

כלי נקי חנות של חומרי ניקוי וכלים חד פעמיים רחוב רבי עקיבא 145 בני ברק טל 036186729

לולי תורתך שעשועי

מרהשכבה"ג מרן רבי אלעזר מנחם מן שך זצוק"ל

על פרשת וארא

"הוא אהרן ומשה" (ו' כ"ו)

כבר עמדו המפרשים, על כך שיש מקומות שהקדים משה לאהרן ויש שהקדים אהרן למשה. ומתורתו של מרן זצ"ל למדנו, שבא הכתוב להורות על הכבוד הגדול שנהגו משה ואהרן זה בזה, שכל אחד ביקש להקדים את זולתו. אף הוא עצמו, שימש דוגמא חיה, כיצד נוהג תלמיד כבוד בתלמיד חכם זולתו, כפי שסיפר רבי ישראל מאיר זכריש שליט"א:

להכנסתו של בן זקוני בבריתו של אאע"ה הזמנתי את מרן זצ"ל להתכבד בסנדקאות. לאותו מעמד הגיע גם שכני רבי ירמיה פריד זצ"ל, שכבר כיהן ברבנות בליטא, ובשבתו בארחה"ק כיהן כדיין בת"א. רבי ירמיה, נודע גם כצדיק מופלג המתענה בימות החול, והיה מיושבי כותל ה"מזרח" דישיבת פונוביז' המעטירה, לצידם של ראשי הישיבה המשגיח ואבות בתי הדין. למרות זקנותו המופלגת וקשייו בהליכה, התאמץ רבי ירמיה להגיע ל"ברית מילה" שהתקיימה בשכונתו.

כשנכנס מרן זצ"ל את הבית, הרגיש ברבי ירמיה וביקש ממני שאכבד אותו בסנדקאות. מתחילה עמדתי על שלי כי רצוני שמרן ישמש כסנדק, אך גם מרן היה איתן בדעתו והוא ביקש בהפלגה מרבי ירמיה שיאות לשמש כסנדק. משסרב ר' ירמיה, הפציר בו מרן שלכל הפחות ישב עמו יחדיו ותוך כדי דברים נטל מרן עמו את ר' ירמיה, עד שניאות לשבת לצידו בשעת המילה...

"ויאמר ה' אל משה אמר אל אהרן קח מטך ונטה ידך על מימי מצרים" (ז י"ט)

ברש"י: "לפי שהיגן היאור על משה, כשנשלך לתוכו, לפי כך לא לקה על ידו לא בדם ולא בצפרדעים ולקה ע"י אהרן".

סח ר' יצחק אייזשנשטיין שליט"א מראשי ישיבת "תפארת ציון" העובר לפני התיבה בישיבת פונוביז' בימים הנוראים: מדי שנה בשנה היה מרן זצ"ל מאציל מהודו על מסיבת הסיום בישיבת "תפארת ציון", ונושא מדברותיו בפני קהל רב. בשנת תשנ"ד באתי להזמינו למסיבה. מרן, שהיה על סף גיל המאה לחייו, התנצל בפני באומרו שמזה כמה חודשים לא יצא מביתו לרגל חולשתו ותשות כוחו. לכן מבקש הוא שאסלח לו על שאינו נעתר לבקשה, כי אין בכוחו לבוא.

מובן שהשבתי שאדברה, אין דבר חשוב עבורנו יותר משמירת כוחו ובריאותו וכלל לא עלה בדעתנו להטריחו באין כוחו עמו! ברכתיו בבריאות טובה ואיתנה, וביקשתי לצאת. לפתע קראני לחזור. ואמר: "בכל זאת אבוא". מחיתי: "לא ולא, לא יטריח ראש הישיבה עצמו!".

ואמר: "אמנם קשה לי הדבר מאוד. אבל הואיל ואתה שליח ציבור בישיבה בימים הנוראים, ומתאמץ בתפילה עבור הכלל-חייב אני בתור הכרת הטוב להתאמץ ולמלא בקשתך"...

וכך הוה, בתשות כוחו הגיע. סברוני שהיתה זו הופעתו הציבורית האחרונה, מחוץ לישיבת פונוביז'. בחולשה נוראה פאר את המעמד ובאפס כח פנה לשוב לביתו, באמרו לי שוב: "לא באתי אלא כהכרת הטוב. התאמצות חרף התאמצות..."

"ויאמר אל אהרן נטה את מטך והך את עפר הארץ" (ח' י"ב)

ברש"י בשם המדרש(שמו"ר י' ז'): "לא היה העפר כדאי ללקות על ידי משה, לפי שהיגין עליו כשהרג את המצרי ויטמנהו בחול, ולקה ע"י אהרן".

מרן זצ"ל הרבה לדרוש מתלמידיו להזהר עד מאוד בחיובי "הכרת הטוב" כלפי כל מי שאי פעם עשה עמם טובה, כשהוא עצמו משמש מופת לדבר בהנהגתו הוא, עד כמה דקדק לשלם טוב למטיבים עמו, עד שהיה חש כלפיהם כ"בעל חוב" ממש.

וכך סיפר רבי דוד טרופ זצ"ל: המתנתי בתחנת האוטובוס לנסוע לביתי בב"ב והנה עובר מרן זצ"ל עם נהגו ברכב, ראה אותי וביקש מנהגו לקחת אותי לביתי, באומרו:

"אני בעל חוב כלפיו, לפני מספר שנים ירד גשם עז, והרב טרופ דאג להביא לי מטריה ולוות אותי"..."

לעילוי נשמת

הרה"ג ר' צבי יעקב בן הרה"ג ר' אריה זצ"ל
הרבנית שרה חיינא בת הרב פנחס הכהן זצ"ל
הבחור הצדיק והקדוש דניאל ויפליך הי"ד
מרת פביין שישיל בת יוחנן ע"ה
יוחנן בן יואל ז"ל
לעילוי נשמת הקדושים הי"ד
ולרפואת כל הפצועים מתוך שאר חולי ישראל
ולהצלחת עורך העלון בכל מעשיו
להצלחת משפחת גרסטל המורחבת(גרסטל, וולף, ווייס)
לזיווג הגון בקרוב לראובן יהודה בן יעל יהודית
לתרומות ולהקדשה: 0527112615 או באסמס: 0526939777